

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.3.32>

УДК 338.48-53

Т. В. Зубехіна,

к. пед. н., доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Луцький національний технічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9929-4405>

Ю. Є. Дащук,

к. е. н., доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Луцький національний технічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6394-017X>

ДІАГНОСТИКА СТАНУ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ

T. Zubekhina,

*PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Tourism, Hotel and Catering Industry,
Lutsk National Technical University, Ukraine*

Yu. Dashchuk,

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Tourism, Hotel and Catering Industry,
Lutsk National Technical University*

DIAGNOSTICS OF THE BALANCED DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM ENTITIES

Стаття присвячена аналізу сучасного стану та перспектив розвитку культурного туризму в Україні. У статті аналізуються наукові підходи до збалансованого розвитку туристичного сектору, запропоновані різними дослідниками. Окрему увагу приділено питанням оцінки стану суб'єктів культурного туризму, їхнього внеску в економіку країни та регіонів, а також проблемам, що перешкоджають ефективному розвитку цієї сфери. Визначено основні тенденції та фактори, що впливають на культурний туризм, включаючи зміну туристичних потоків, необхідність вдосконалення інфраструктури, підвищення якості послуг та впровадження інновацій. Метою дослідження є комплексна оцінка стану розвитку культурного туризму в Україні та визначення напрямів його збалансованого розвитку. У статті виокремлено ключові пріоритети, серед яких розвиток військово-історичного, культурно-мистецького, релігійного, етнографічного туризму та їх адаптація до сучасних реалій. Також запропоновано механізми вдосконалення управління в туристичній сфері, спрямовані на підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

The article is devoted to the analysis of the current state and development prospects of cultural tourism in Ukraine. It examines the significance of cultural tourism as a key direction of sustainable regional development, integrating economic, social, and environmental aspects while ensuring the harmonious use of cultural heritage. The study emphasizes the relevance of the topic, considering contemporary challenges related to the COVID-19 pandemic, military actions, and the need for the tourism industry to adapt to new conditions. The article analyzes scientific approaches to the balanced development of the tourism sector proposed by various researchers. Special attention is given to assessing the state of cultural tourism entities, their contribution to the national and regional economy, and the challenges hindering the effective development of this sector. The main trends and factors influencing cultural tourism are identified, including shifts in tourist flows, the necessity to improve infrastructure, service quality enhancement, and the implementation of innovations.

The study aims to provide a comprehensive assessment of the development status of cultural tourism in Ukraine and determine the directions for its balanced growth. The article highlights key priorities, such as the development of military-historical, cultural-artistic, religious, and ethnographic tourism and their adaptation to modern realities. Additionally, mechanisms for improving tourism sector management are proposed to enhance its international competitiveness. The study confirms that cultural tourism in Ukraine has significant development potential, especially given the growing international interest in the country's historical and cultural heritage. Despite challenges, the tourism industry demonstrates positive recovery and growth trends, indicating its resilience and adaptability. In conclusion, the authors state that an effective cultural tourism development strategy, based on the principles of balance, innovation, and sustainability, will strengthen Ukraine's position in the global tourism market.

Ключові слова: історико-культурна спадщина, сталий розвиток, туристичні суб'єкти, туристичний регіон, підприємства індустрії гостинності.

Keywords: historical and cultural heritage, sustainable development, tourism entities, tourist region, hospitality industry companies.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Збалансований розвиток культурного туризму є важливим аспектом стійкого розвитку регіонів. Він передбачає гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних факторів з урахуванням культурної спадщини та інтересів місцевого населення. Діагностика стану суб'єктів культурного туризму дозволяє оцінити ефективність управління, виявити проблемні зони та визначити напрями подальшого розвитку. Культурний туризм виступає важливим напрямом розвитку сучасного туризму, покликаний служити ідеалам інтелектуальної та моральної солідарності людства, утверджувати ідеал толерантності в суспільстві, а також приймати й правильно розуміти світове

культурне розмаїття. Сьогодні Україна розкриває свій багатогранний потенціал і активно інтегрується у світовий економічний і культурний простір. В Україні є безліч унікальних пам'яток історії та культури, які володіють величезним потенціалом для розвитку в'їзного та внутрішнього культурно-пізнавального туризму. Однак, на жаль, деякі з них були зруйновані внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ в Україну. З огляду на це, тема цього дослідження є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами розвитку туризму на засадах сталості та питаннями збалансованого розвитку суб'єктів культурного туризму працювали такі науковці, як: Юхновська Ю. розробила теоретичні та практичні рекомендації щодо формування моделі збалансованого розвитку потенціалу національної туристичної галузі України [9].

Белобородова М. досліджувала значення культурного та етнічного туризму для підвищення туристичної привабливості в умовах сталого розвитку регіональної туристично-рекреаційної системи [3].

Машіка Г. звертає увагу на особливості функціонування суб'єктів туристичної індустрії України в умовах війни, виявляючи значне скорочення бюджетних надходжень від туризму та податкових платежів. Водночас відзначається зростання активності туристичних агентств та поступове відновлення галузі в окремих регіонах країни [7].

Науковці Mazaraki, A., Boiko, M., Okhrimenko, A., Melnychenko, S., Zubko, T аналізують вплив національної системи туризму на економічне зростання України, використовуючи багатовимірну модель найменших квадратів для визначення причинно-наслідкових зв'язків. Дослідження підтверджує значний вплив ключових туристичних показників на ВВП України, окрім витрат на міжнародний туризм, і пропонує економетричний підхід для прогнозування розвитку галузі [1].

Безугла Л. провела дослідження сучасного стану туризму в Україні та країнах ЄС, внесок ЮНЕСКО у його розвиток, шляхи впливу на сталий

туризм і збереження спадщини, а також виклики, обмеження та перспективи подальшого розвитку галузі [2].

Науковці Брич В. та Галиш Н. у своїй праці досліджують концепцію сталого розвитку туризму, її впровадження в Україні та країнах ЄС, а також роль міжнародних та національних ініціатив у формуванні екологічно, соціально та економічно збалансованої туристичної політики. Аналізуються статистичні дані, методи оцінки ефективності туристичної діяльності та перспективи розвитку екологічного туризму як одного з пріоритетних напрямків [4].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – провести комплексний аналіз стану розвитку культурного туризму в певному регіоні або країні, виявити тенденції, проблеми та перспективи. Основними завданнями є визначити пріоритетні напрями розвитку культурного туризму, враховуючи ресурсний потенціал регіону, туристичний попит та існуючі проблеми, розробити рекомендації щодо шляхів досягнення збалансованого розвитку культурного туризму (вдосконалення законодавства, залучення інвестицій, розвиток інфраструктури, підвищення якості туристичних послуг, тощо); запропонувати механізми реалізації цих рекомендацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Усвідомлення людиною єдності світу, взаємозалежності та взаємопов'язаності суспільств призводить до того, що системне мислення та всебічний аналіз проблем є необхідними умовами як для ефективної роботи підприємств на ринку, так і для успішної науково-практичної діяльності. Індустрія туризму не є винятком, і поширення вірусу COVID-19 та кризові процеси, пов'язані з вторгненням росії в Україну, вплинули на туристичний сектор настільки, що його відновлення потребуватиме значних ресурсів та інноваційних підходів. Системний підхід привносить у туризм і суспільство загалом ширший аспект осмислення, визнання взаємозв'язку та взаємозалежності, а також відповідальності за поведінку системи, елементом якої є суб'єкт туризму. Розроблення механізмів забезпечення функціонування суб'єктів туризму та вдосконалення їх діагностичного підходу набуває дедалі більшого значення.

Необхідні подальші дослідження імперативів і стратегічних пріоритетів розвитку українського туристичного ринку.

Сьогодні Україна розвиває свій багатогранний потенціал і активно інтегрується у світовий економічний і культурний простір. Туризм є невід'ємною частиною міжнародного ринку і вже давно входить до трійки найприбутковіших галузей. Водночас розвиток туризму може принести більше користі, ніж гроші, наприклад, духовне збагачення, хороших друзів по всьому світу та фізичне здоров'я. Для цього необхідно забезпечити розвиток туристичної інфраструктури та просування наявного туристичного та рекреаційного потенціалу України, щоб громадяни будь-якої країни завжди мали доступ до інформації про нашу країну та її туристичні ресурси.

У сучасних умовах перед Україною стоїть завдання створення прибуткової та ефективної індустрії туризму на основі власних туристичних ресурсів з урахуванням останніх світових тенденцій. Одним з основних напрямів туризму сьогодні є культурний туризм, що ґрунтується на розумінні важливої ролі культурно-просвітницької діяльності та необхідності створення умов для задоволення культурних потреб людини, таких як історія, релігія, традиції, моделі розвитку та спосіб життя.

Відповідно до наявних даних, розвиток культурного туризму в Україні зазнав значних змін у період з 2020 по 2024 роки. Пандемія COVID-19 у 2020 році призвела до суттєвого скорочення туристичних потоків, зокрема, міжнародні прибуття туристів у світі зменшилися на 74%, а доходи від туризму скоротилися на 1,3 трлн доларів США. У 2024 році спостерігається позитивна динаміка у туристичній галузі України. За перші три місяці цього року представники туризму сплатили до бюджету 616 млн 391 тис. грн, що на 61% більше, ніж за аналогічний період у 2023 році (383 млн 221 тис. грн). Найбільша частка надходжень – 64% – була сплачена готелями (395 млн 194 тис. грн), що на 69% більше, ніж у 2023 році. Також варто відзначити, що у 2024 році податкові надходження від туристичної галузі зросли майже в усіх регіонах України, окрім Луганської області. Наприклад, у Житомирській області

податкові надходження від суб'єктів туристичної діяльності склали 14 млн 494 тис. грн, що перевищує показник 2023 року (9 млн 782 тис. грн) [6].

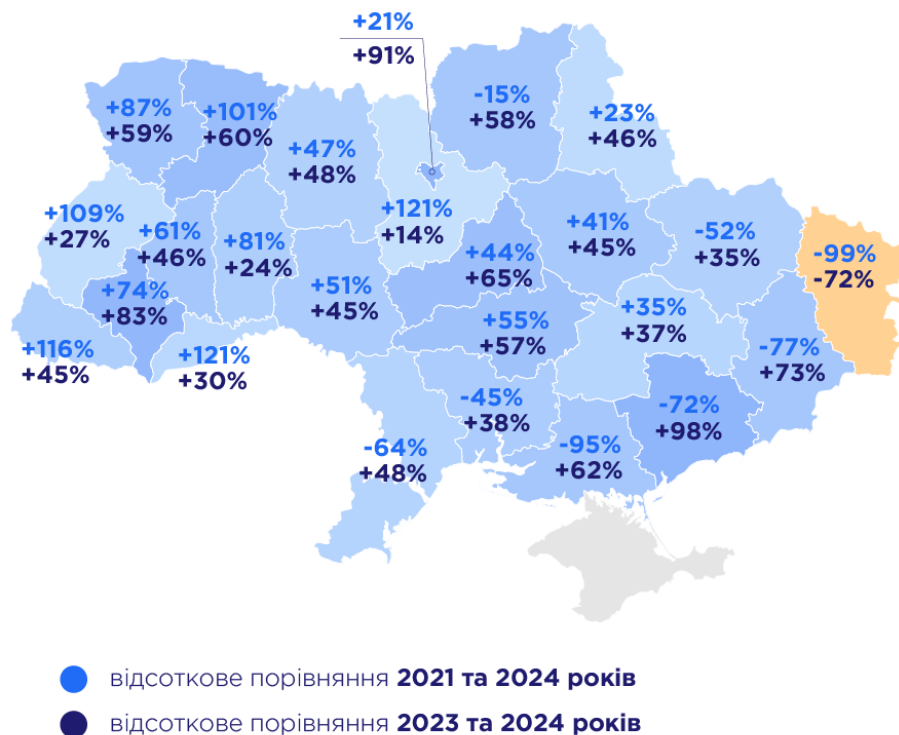

Рис.1. Аналіз динаміки податкових надходжень по областях 2021-2024 р.

Джерело: сформовано на основі [6]

Загалом, незважаючи на виклики, такі як пандемія та військові дії, туристична галузь України демонструє тенденцію до відновлення та зростання у 2024 році. Для громадян усього світу культурно-пізнавальний туризм є привабливою сферою безпосереднього спілкування і рушійною силою взаємного збагачення і взаємної поваги за допомогою культурних заходів і поїздок. Аналізуючи рисунок 2 бачимо, що 75% туристів обирають відпочинок та дозвілля; близько 10 % обирають дослідження та навчання (рис. 2). Для підвищення ефективності розвитку туризму в Україні необхідно впроваджувати інновації в таких сферах: аналіз культурної спадщини, впровадження розважальних елементів в освітній туризм, інноваційний розвиток готельної інфраструктури, створення тематичних парків тощо.

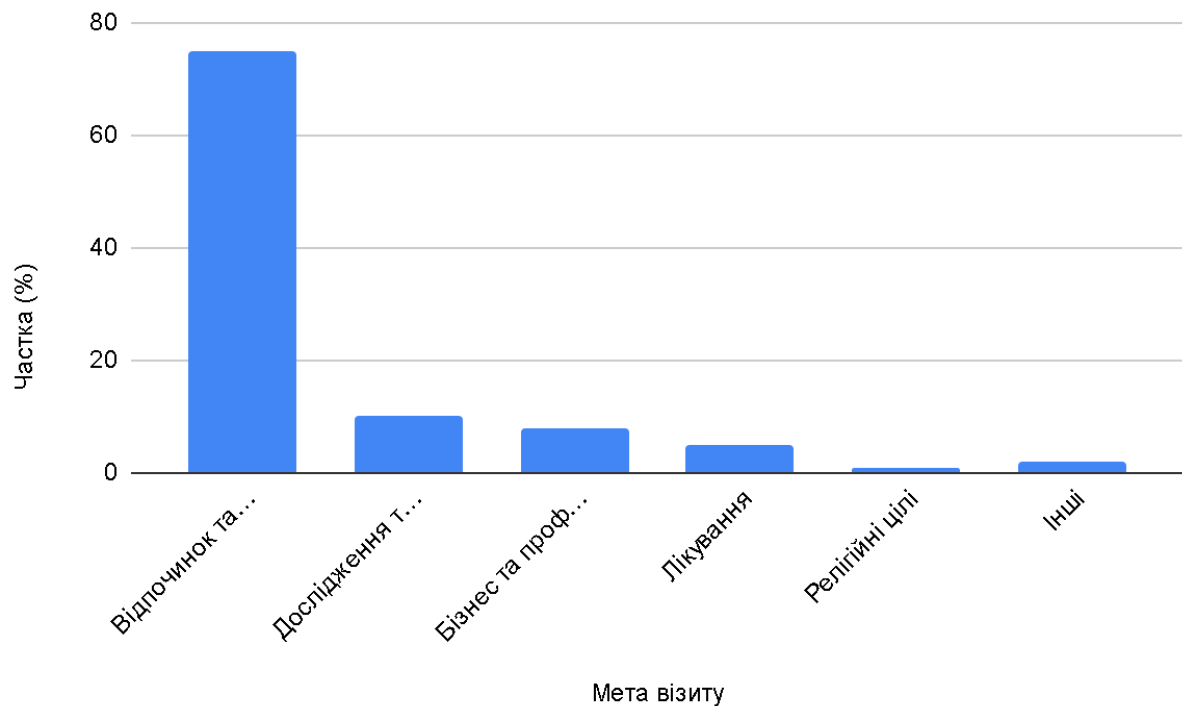

Рис. 2. Розподіл туристів за метою подорожі

Джерело: сформовано на основі [8]

Культурний туризм в Україні має значний потенціал для розвитку, адже країна має багату історико-культурну спадщину, різноманітні традиції та унікальні природні ландшафти. Україна має значний ресурсний потенціал для розвитку культурного туризму, адже кожен регіон має свою унікальну історію, культуру, традиції та природні ландшафти:

- 1) Західна Україна славиться своїми замками, фортецями, дерев'яними церквами, традиціями гуцульської та бойківської культури.
- 2) Центральна Україна багата на історичні місця, пов'язані з козацтвом, зокрема, острів Хортиця, Канів, Чигирин.
- 3) Східна Україна має розвинену промислову культуру, унікальні архітектурні пам'ятки, а також місця, пов'язані з історією козацтва.
- 4) Південна Україна приваблює туристів своїми історичними містами, такими як Одеса, Херсонес, а також унікальними природними заповідниками.
- 5) Крим має багату історію, культуру різних народів, унікальні природні ландшафти, пам'ятки античної та середньовічної архітектури.

Культурний туризм є одним з найбільш популярних видів туризму в світі, і попит на нього в Україні постійно зростає. Україна цікава для туристів з різних країн, адже вона має багату історію, культуру, традиції та унікальні природні ландшафти. Тому у таблиці 1 подаємо пріоритетні напрями розвитку культурного туризму в Україні, враховуючи ресурсний потенціал регіонів, туристичний попит та виклики війни. Адже, збалансований розвиток культурного туризму вимагає гнучких рішень, що враховують безпекові виклики та економічні можливості регіонів.

Таблиця 1. Пріоритетні напрями розвитку культурного туризму в Україні

№	Напрямок розвитку	Основні аспекти	Ресурсний потенціал регіонів	Враховання викликів війни
1.	Військово-історичний туризм	Меморіальні комплекси, військові музеї, тематичні екскурсії	Київ, Харків, Чернігів, Дніпро, Миколаїв, Львів	Підтримка національної ідентичності, вшанування пам'яті загиблих
2.	Культурно-мистецький туризм	Фестивалі, виставки, маршрути, пов'язані з діячами культури	Львів, Київ, Івано-Франківськ, Полтава, Одеса	Популяризація української культури в умовах боротьби за незалежність
3.	Релігійний туризм	Відвідування монастирів, церков, паломницькі тури	Київ, Почаїв, Чернівці, Львів, Закарпаття	Збереження духовної спадщини, відновлення пошкоджених святинь
4.	Етнографічний туризм	Музеї народного побуту, традиційні ремесла, фестивалі	Карпати, Полісся, Поділля, Слобожанщина	Відродження традиційної культури, підтримка місцевих громад
5.	Екологічний та зелений туризм	Сільський туризм, національні парки, природні заповідники	Закарпаття, Волинь, Прикарпаття, Полісся	Розвиток безпечних зон для внутрішнього туризму
6.	Відновлення туристичної інфраструктури	Реставрація культурних пам'яток, цифрові тури	Чернігів, Харків, Київ, Одеса, Херсон	Відновлення зруйнованих об'єктів, залучення міжнародної допомоги
7.	Інтеграція з міжнародними ініціативами	Співпраця з ЮНЕСКО, ЄС, міжнародні форуми	Усі регіони України	Пошук ресурсів для збереження спадщини, промоція української культури

Джерело: розроблено авторами

Аналізуючи таблицю 1, можемо стверджувати, що війна в Україні стала серйозним викликом для розвитку культурного туризму. Багато історичних пам'яток було пошкоджено або зруйновано, туристична інфраструктура постраждала, а безпека туристів опинилася під загрозою. Проте, навіть в умовах війни, культурний туризм може відігравати важливу роль у збереженні культурної спадщини, підтримці економіки регіонів та створенні позитивного іміджу України у світі. Після перемоги Україна зможе відновити туристичну інфраструктуру, відбудувати пошкоджені пам'ятки та залучити туристів з усього світу.

Для цього необхідно:

- розробити ефективну стратегію розвитку культурного туризму, яка враховуватиме сучасні тенденції та потреби туристів;
- забезпечити безпеку туристів та створити комфортні умови для їх перебування в Україні;
- активно просувати туристичний продукт України на міжнародному ринку;
- залучати інвестиції у розвиток туристичної інфраструктури;
- підтримувати розвиток малого та середнього бізнесу у сфері туризму.

Війна суттєво вплинула на всі напрямки культурного туризму, але водночас відкрила нові можливості для розвитку, такі як тури «темного» туризму (до місць бойових дій), волонтерський туризм, тури з метою відбудови. Розвиток культурного туризму потребує комплексного підходу, який включає збереження культурної спадщини, розвиток інфраструктури, просування туристичного продукту та забезпечення безпеки туристів. Важливим фактором успіху є співпраця між державними органами, туристичним бізнесом та громадськими організаціями. Розвиток культурного туризму сприятиме збереженню культурної спадщини України, розвитку економіки регіонів, створенню нових робочих місць та зміцненню міжнародного іміджу країни.

Збалансований розвиток культурного туризму передбачає врахування інтересів усіх зацікавлених сторін: місцевих громад, туристів, бізнесу та держави (таблиця 2). Впровадження цих рекомендацій сприятиме збалансованому розвитку культурного туризму в Україні, що призведе до збільшення туристичного потоку, зростання економіки та збереження культурної спадщини, а запропоновані механізми допоможуть забезпечити комплексний підхід до розвитку культурного туризму та сприятимуть його стійкості навіть в умовах сучасних викликів.

Таблиця 2. Рекомендації щодо шляхів досягнення збалансованого розвитку культурного туризму та механізми їх реалізації

Напрямок	Рекомендації	Механізми реалізації
Вдосконалення законодавства	– розробка та впровадження комплексної державної стратегії розвитку культурного туризму; – гармонізація українського законодавства з міжнародними стандартами у сфері охорони культурної спадщини та туризму; – запровадження механізмів державної підтримки для збереження та відновлення об'єктів культурної спадщини.	– прийняття державної програми розвитку культурного туризму з чіткими цілями, KPI та бюджетним фінансуванням; – внесення змін до законодавства щодо спрощення процедур отримання інвестицій та грантів для туристичних проєктів; – запровадження податкових пільг для бізнесу, що інвестує в розвиток туристичної інфраструктури та збереження спадщини.
Залучення інвестицій	– створення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку культурного туризму (податкові пільги, грантові програми, державно-приватне партнерство); – залучення міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЄС, USAID) для фінансування реставрації та популяризації культурної спадщини; – розвиток соціального підприємництва у сфері туризму.	– створення державного фонду підтримки культурного туризму, що фінансуватиме реставрацію пам'яток та розвиток туристичних об'єктів; – використання державно-приватного партнерства (ДПП) для залучення бізнесу в розвиток туристичних зон; – організація інвестиційних форумів для презентації туристичних проєктів потенційним інвесторам.

Напрямок	Рекомендації	Механізми реалізації
Розвиток туристичної інфраструктури	– відновлення та модернізація доріг, транспортних вузлів, туристичних інформаційних центрів; – створення безпечних туристичних маршрутів у відносно стабільних регіонах; – впровадження smart-технологій для полегшення доступу до туристичних об'єктів (додатки, онлайн-гіди, AR/VR).	– включення туристичних об'єктів у державні програми розвитку транспорту та дорожнього будівництва; – впровадження смарт-інфраструктури (туристичні мобільні додатки, QR-коди, електронні квитки) для підвищення доступності та якості обслуговування; – державна підтримка створення екологічно дружніх готелів, кемпінгів, гастрономічних та етно-туристичних комплексів.
Підвищення якості туристичних послуг	– стандартизація та сертифікація туристичних послуг відповідно до міжнародних вимог; – підготовка та перепідготовка кадрів для туристичної галузі; – розвиток програм професійного навчання для екскурсоводів, готельного та ресторанного бізнесу.	– розробка та впровадження національної системи сертифікації туристичних послуг відповідно до міжнародних стандартів; – створення мережі центрів професійної підготовки екскурсоводів, готельного та ресторанного бізнесу; – запуск програм стажувань і навчання для працівників туризму за участю європейських освітніх установ.
Популяризація культурного туризму	– активне використання цифрових платформ для промоції українських культурних об'єктів; – проведення міжнародних фестивалів, виставок, тематичних подій, що сприяють залученню туристів; – співпраця з іноземними туроператорами та медіа для просування України як туристичного напрямку.	– запуск національної маркетингової кампанії «Україна – культурний центр Європи» для внутрішньої та міжнародної аудиторії; – використання соцмереж, блогерів та віртуальних турів для популяризації туристичних місць; – організація міжнародних фестивалів, конференцій та виставок для залучення туристів та партнерів.

Напрямок	Рекомендації	Механізми реалізації
Збереження та відновлення культурної спадщини	– моніторинг стану об'єктів культурної спадщини та впровадження програм їхньої реставрації; – впровадження екологічних стандартів для збереження культурних і природних локацій; – використання цифрових технологій (3D-сканування, віртуальні тури) для збереження історичних пам'яток.	– проведення аудиту стану пам'яток культури та створення реєстру пріоритетних для реставрації об'єктів; – залучення грантів від міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЄС, USAID) для фінансування реставраційних робіт; – використання технологій 3D-сканування та цифрової архівації для збереження культурних пам'яток.
Розвиток внутрішнього туризму	– стимулювання внутрішнього туризму через програму підтримки регіональних туристичних ініціатив; – створення національних туристичних маршрутів та кластерів, що об'єднують кілька об'єктів у єдину систему; – популяризація агротуризму, етнографічних сіл, гастрономічних турів.	– створення та промоція національних туристичних маршрутів, що об'єднують кілька об'єктів в єдиний кластер; – запуск державних програм субсидування подорожей Україною для підтримки внутрішнього туризму; – розвиток партнерств між регіональними туристичними операторами та міжнародними платформами для продажу турів.

Джерело: розроблено авторами

Аналізуючи таблицю 2, можемо зробити висновки, що для успішної реалізації рекомендацій щодо збалансованого розвитку культурного туризму в Україні необхідні дієві механізми. Зокрема, створення спеціального органу при Міністерстві культури та інформаційної політики України, відповідального за розробку та реалізацію стратегії розвитку культурного туризму; залучення до роботи центру представників державних органів, туристичного бізнесу, громадських організацій та наукових установ; забезпечення ефективної комунікації та координації дій усіх зацікавлених сторін; розробка державних та регіональних програм розвитку культурного туризму з чіткими цілями, завданнями та індикаторами ефективності;

забезпечення фінансування цих програм з державного та місцевих бюджетів, а також за рахунок залучення інвестицій; регулярний моніторинг та оцінка ефективності реалізації програм. Важливим показником може бути створення інноваційних туристичних продуктів з використанням сучасних технологій (віртуальна реальність, доповнена реальність, мобільні додатки) та заохочення використання інноваційних підходів до збереження та презентації культурної спадщини. Також варто звернути увагу на розробку освітніх програм для підготовки фахівців у сфері культурного туризму; організацію курсів підвищення кваліфікації для працівників туристичної галузі та створення системи стажування для студентів та молодих фахівців у туристичних компаніях та установах культури. І одним з ключових механізмів має бути залучення громадськості до обговорення та прийняття рішень щодо розвитку культурного туризму та забезпечення прозорості та підзвітності у сфері культурного туризму. Тоді впровадження цих механізмів дозволить ефективно реалізувати рекомендації щодо збалансованого розвитку культурного туризму в Україні та досягти значних результатів у цій сфері.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У результаті проведеного дослідження встановлено, що збалансований розвиток суб'єктів культурного туризму є важливим чинником стійкого економічного, соціального та екологічного розвитку регіонів. Він забезпечує ефективне використання культурної спадщини, сприяє збереженню національної ідентичності, зміцнює соціальні зв'язки та створює нові можливості для економічного зростання. Діагностика стану культурного туризму дозволяє оцінити його поточний рівень, виявити основні проблеми та сформулювати стратегічні напрями подальшого розвитку.

Аналіз сучасного стану галузі показав, що, попри виклики, спричинені пандемією COVID-19 та повномасштабною війною в Україні, туристичний сектор демонструє поступове відновлення. Підвищення податкових надходжень від суб'єктів туристичної діяльності у 2024 році свідчить про

зростання активності у сфері культурного туризму. Проте для його подальшого розвитку необхідні злагожені дії держави, бізнесу та місцевих громад, спрямовані на створення інноваційної туристичної інфраструктури, популяризацію національної культурної спадщини та залучення інвестицій.

Важливим напрямом залишається адаптація культурного туризму до сучасних викликів, зокрема через розвиток військово-історичного туризму, цифрових технологій у туристичних послугах та інтеграцію національного туристичного ринку у світову економічну систему. Окрім цього, нагальною потребою є збереження та відновлення культурних пам'яток, зруйнованих унаслідок воєнних дій, а також реалізація комплексних програм підтримки внутрішнього туризму.

Таким чином, розвиток культурного туризму в Україні має значний потенціал і може стати вагомим чинником стійкого розвитку регіонів, за умови ефективного управління, належної підтримки з боку держави та міжнародних партнерів, а також активної участі громадян у збереженні національної культурної спадщини. Подальші дослідження у цій сфері повинні зосереджуватися на розробці дієвих механізмів підтримки туристичної галузі, оцінці її впливу на економіку країни та впровадженні інноваційних стратегій розвитку, що відповідатимуть сучасним глобальним тенденціям.

Література

1. Mazaraki, A., Boiko, M., Okhrimenko, A., Melnychenko, S., Zubko T. (2019). The impact of the national tourism system on the economic growth in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 17(4). PP. 93-103. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(4\).2019.08](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(4).2019.08).
2. Безугла, Л., Ігнат'єва, С., Нікітін, Ю. (2023). Внесок ЮНЕСКО у розвиток туризму в Україні та країнах європейського союзу. *Економіка та суспільство*, (58). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-67>.

3. Белобородова, М. (2024). Культурна спадщина як складова сталого розвитку туристично-рекреаційної системи регіону. *Food Industry Economics*, 16(2), 78-84. <https://doi.org/10.15673/fie.v16i2.2944>.
4. Брич В., Галиш Н. (2020) Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*, Том 30. № 4. С. 23-30. <https://doi.org/10.35774/econa2020.04.023>.
5. Вахович, І., Матвійчук, Л., Смаль, Б. (2021). Розвиток індустрії гостинності в сучасних умовах: тенденції та заходи посилення конкурентних переваг. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 6(41), 494-502. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251512>.
6. Державне агентство розвитку туризму. Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-podatkovy-nadhodzhennya-vid-turgaluzi-po-regionah>.
7. Машіка, Г., П'ятка, Н. (2022). Особливості функціонування суб'єктів туристичної індустрії в умовах війни. *Економіка та суспільство*, (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-70>.
8. Паньків Н., Сагайдак В. (2022). Організація культурно-пізнавального туризму. Сучасний стан та тенденції розвитку в Україні. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 310(5(1), С.58-71. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-10](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-10)
9. Юхновська Ю. Теоретичні засади збалансованого розвитку потенціалу національної туристичної галузі. *Review of transport economics and management*, 3(19). DOI: [https://doi.org/10.15802/rtem.v0i3\(19\).210853](https://doi.org/10.15802/rtem.v0i3(19).210853).

References

1. Mazaraki, A., Boiko, M., Okhrimenko, A., Melnychenko, S. and Zubko, T. (2019), "The impact of the national tourism system on the economic growth in Ukraine", *Problems and Perspectives in Management*, vol. 17 (4), pp. 93-103. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(4\).2019.08](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(4).2019.08).

2. Bezuhla, L. Ihnat'ieva, S. and Nikitin, Yu. (2023), "UNESCO's contribution to the development of tourism in Ukraine and EU countries", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-67>.
3. Bieloborodova, M. (2024), "Cultural heritage as a component of sustainable development of the tourist and recreational system of the region", *Food Industry Etsonomitss*, vol. 16 (2), pp. 78-84. <https://doi.org/10.15673/fie.v16i2.2944>.
4. Brych, V. and Halysh, N. (2020), "Sustainable development of the tourism industry: ecological and statistical dimension", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 30, no. 4, pp. 23-30. <https://doi.org/10.35774/etsona2020.04.023>.
5. Vakhovych, I. Matvijchuk, L. and Smal', B. (2021), "Development of the hospitality industry in modern conditions: trends and measures to strengthen competitive advantages", *Finantsial and tsredit atstivity problems of theory and pratstitse*, vol. 6 (41), pp. 494-502. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251512>.
6. State Agency for Tourism Development of Ukraine (2025), available at: <https://vvv.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-podatkovy-nadhodzhennia-vid-turgaluzi-po-regionah>. (Accessed 12 Feb 2025).
7. Mashika, H. and P'iatka, N. (2022), "Features of the functioning of tourism industry entities in wartime conditions", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 44. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-70>.
8. Pan'kiv, N. and Sahajdak, V. (2022), "Organization of cultural and cognitive tourism. Current state and development trends in Ukraine", *Herald of Khmelnytskyi National University, Etsonomits Stsientses*, vol. 310 (5(1), no. 58-71. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-10](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-10).
9. Yukhnovs'ka, Yu. (2020), "Theoretical principles of balanced development of the potential of the national tourism industry", *Review of transport economics and management*, vol. 3 (19). [https://doi.org/10.15802/rtem.v0i3\(19\).210853](https://doi.org/10.15802/rtem.v0i3(19).210853).

Стаття надійшла до редакції 26.02.2025 р.